

L'AVENÇ

Literari * Artistic * Científic

REVISTA MENSUAL ILLUSTRADA

FRANCISCO ALIÓ

FRANCISCO ALIÓ

UN caracter independent. lliure, un xic brusco i desigual, al mateix temps que tranquil i *bon enfant*; un vertader temperament de artista personal, convençut del camí per ont hà d'anar; un esperit obert, ample, valent, capaç de viure i desenrotllar-se tot sol: vèus-aquí, en poques paraules, l'Alió.

La seva primera educació musical la va fer amb en Barba, el celebre music que, junt amb el simpatic critic Marsillach, va ser un dels principals propagadors a Barcelona de les idees vagnerianes i de tot el moviment musical modern. Aquèts dos malaguanyats talents van fer resplendir durant l'epoca de la seva propaganda un curt periodo de bon gust musical per Barcelona, que va fer creure en una regeneració del nostro public; però desgraciadament van desapareixe tots dos, i aquèt ha tornat a les aficions antigues, fins a caure en el lamentable estat d'avui die. L'Alió, doncs, no es podia formar am millor mestre i en més bona ocasió. Entrant, com va fer ell desde la seva primera educació musical, dintre del moviment qu'are predomina a Europa, no és estrany que ja de molt jove agi trobat el camí vertader per ont unicament se pod anar avui die per fer obra seria.

Però en Barba va fer en ell no més el music, el teoric, podriam dir: qui va fer l'artista va ser en Clavé, per qui l'Alió ha arribat a tenir una veritable adoració. L'audició de les obres d'aquèt music popular va inculcar-li l'amor a la patria i el sentiment de la terra, del poble, i de totes les seves produccions senzilles i virils. Posteriorment l'estudi de les obres dels musics qu'en l'estranger s'han dedicat a la propaganda de la cançó popular, desde Schumann an els moderns, Grieg, Swendsen, Cesar Cui, Rimski, Gorchakoff, etc., encare han contribuït a fer-lo entrar més decididament en el camí de la musica popular. Ple del sentiment del poble, no ha trigat gaire temps l'Alió per resoldre's a dedicar-hi tot el seu treball. Després d'algunes composicions aislades, com les dugues conegudes barcaroles i la marxa fantastica, veient que per aquèt camí no anava a fer més qu'obra passatgera i baladina, obra mal fonamentada, i, per lo tant, poc solida, desseguida se n'ha anat an el poble a buscar més solids fonaments. Va començar publicant un volum de romances sobre poesies dels principals poetes catalans, ane les que va procurar donar tot el sentiment de musica catalana de que fins allavors s'avia pogut impregnar. Però, no content

amb això, per trobar-ho tal vegada encare obra massa de *dilettante*, ha arribat a l'extrem de fer callar la seva propria inspiració per dedicar-se principalment a propagar i procurar donar nova vida a la de la massa. Comença allavors a recorre viles, camps i montanyes de Catalunya per a sentir de la boca dels pagesos les cançons tal com ells les canten; les recull, agafa les més característiques, i les anota; però no com a cosa morta, sinó, al contrari, intentant dâls-hi nova vida per puguer-les propagar més facilment, fent-les més comprensibles, per medi d'una armonisació a la moderna, a l'orella, tal vegada massa refinada, dels publics dels grans centres aont precisament la musica d'avui die es produeix. An aquêt treball de donar, com si diguessim, vida nova a la cançó popular és a lo qu'es dediquen principalment tots els grans musics moderns.

Efectivament, després de l'esforç immens de creació individual que representa l'obra de Beethoven i Wagner, era impossible que la força sola de l'individu pugués fer res de més grand i que sobrepujés la d'aquells dos colossos. Comprenent això els musics qu'han vingut després, han vist que no més la potencia de creació de tot el poble era la que podia igualar-se am la d'aquells i tenia prou amplitud d'inspiració per puguer-los substituir. Aixís tenim als musics d'avui die que procuren fondre's am la massa, impregnant-se ben be del seu sentiment, per aixecar-se després completament identificats amb ella. Ha vingut la substitució de la producció de la massa del poble a la d'un curt nombre de genits, com també ha vingut naturalment la de totes les nacions i races, per petites i contradictories que siguin, a la d'unes quantes nacions privilegiades, com l'Alemania, la França i l'Italia; de modo qu'avui die veiem musica i musics noruegs, suecs, russos, irlandesos, ungars, gregs, etc., lo que prova qu'en tots els països s'han aixecat musics qu'han vulgut fer obra popular.

Però, entre els qu'es troben dins d'aquêt moviment, l'Alió ha acabat per anar amb els més puristes. No contents aquêts amb armonisar la cançó a la moderna, amb els procediments refinats i fins afeminats d'avui die, per fer-la més intelligible als nostros publics, han intentat arribar més endavant, armonisant la cançó a l'estil del cant pla de l'edat mitja, més propri am la seva sobrietat per expressar la senzillesa i virilitat de les creacions del poble. En la cançó d'*Els Segadors* l'Alió ens en ha donat un model d'aquêt sistema, i, segons creg, el volum següent, que contindrà vint-i-cinc cançons més, tot serà fet així.

En el volum de cançons qu'are ha publicat, estan aquestes armonisades de una manera magistral. Lo qu'és més admirable i prova el talent de l'Alió és qu'en l'armonisació hi està conservat el caracter dramatic qu'expressa la lletra. No auria bastat qu'aquesta armonisació agués estat be baix el punt de vista musical si l'autor no s'agués recordat que la lletra de cada cançó forma com un petit poema qu'expressa una idea, la qual ha d'estar reflexada en l'acompanyament. Amb això l'Alió ha fet obra ben moderna i ben vagneriana al meteix temps. Aixís tenim qu'en *Els Segadors* i en *Els estudiants de Tolosa* el caracter tragic i funebre és perfectament suggerit en l'armonisació; en *El noi de la mare* i en *La ploma de perdiu*, hi és el caracter sentit i senzill; en *El bon caçador*, l'infantil; en *La Pastoreta* i *El Desengany*, l'elegant. La *Cançó de Nadal* està tota plena d'alegrois i joia.

Les qu'ha interpretat millor de totes són *Els Segadors*, *El Mariner* i *Els fadrins de Sant Boi*. La primera cançó l'ha armonisada d'una manera tant perfecta i dramàtica, que l'obra qu'en resulta quasi se li pod donar com tota pròpia.

Una de les coses principals que s'ha proposat l'Alió al publicar els seus dos volums de cançons populars és demostrar qu'a Catalunya hi hà pasta suficient per poder fer música tant bona com a qualsevol altre país, i això creg qu'ho ha deixat ben provat amb el volum qu'acaba de donar a llum.

Una cosa qu'ell no s'aurà proposat demostrar, però que resulta ben clara de l'estudi de la nostra cançó, és qu'a Catalunya, lo meteix la música qu'el llenguatge, tenen ben poc que veure amb els de les altres províncies d'Espanya, mentres que, tot conservant el caràcter propi, s'acosten més a les dels països que tenim més al nord, com la França i l'Alemania, que no pas an els que tenim al sud, com l'Espanya i l'Itàlia.

Pel camí que va l'Alió, aquí a Catalunya hi hà diferents joves que també el segueixen, alguns am veritable talent, dels quals parlarem en ocasió oportuna. L'AVENÇ no pod menos que procurar propagar l'obra de tots aquets joves, tant artística al meteix temps que patriòtica.

A. CORTADA

L'ESTUDIANT DE VICH

(De la col·lecció de «Cançons Populars Catalanes», armonisades per Francesc Alió)

Largo. 3/8.

CANT.

U - na cansó vull can - tar, u - na cansó nova y

PIANO.

p

lin-da, d'un es - tu-di-ant de Vich, qu'en fes - te-ja-va u-na

cresc.

viu-da. Bon a - mor, a Deu si - au; co - lor de ro-sa flo -

dim.

ri-da. Bon a - mor a Deu si - au.

p

pp

Una cansó vull cantar,
una cansó nova i linda,
d'un estudiant de Vich
qu'en festejava una viuda.

Bon amor, adéu-siau,
color de rosa florida.

La viuda s'hi vol casar;
el seu pare no ho volia.
L'estudiant se n'és anat
a servi una rectoria.
Quand la viuda ho sapigué,
tingué llarga malaltia.

La viudeta s'en va a l'ort,
en un jardí que hi tenia,
un jardí de totes flors,
rosa vera i satalia.

Mentres regava el jardí,
sent cantà un rossinyolet,
que cantava d'alegria.

—Rossinyol, bon rossinyol,
com portes tanta alegria?
—Porto noves de l'amor,
del cor que tu més estimes.
—Si això n'era veritat,

jo be t'en regalaria:
t'en faria lo bec d'or,
les ales de plata fina.
—De noves prou t'en daré;
però no t'en convindrien:
a Roma lo trobaras,
servint una rectoria.

La viuda se n'hi és anat
vestida de pelegrina.
Quand la viuda arriba allí,
l'estudiant canta missa.

ANTROPOLOGIA POPULAR

VIII

CONVICIONS PUBLIQUES

ue n'és de vella aquella sentència *Vox populi, vox Dei*, és dir, que la divinitat esculleix al poble per fer-lo son nunci!

Ademés n'hi hà una d'oposada que comença igual i acaba *vox diaboli*, com vulguent dir que pod esser també cosa del diable lo qu'el poble parla, com delegat del mal esperit de l'infern.

Tal vegada per aquesta doble traducció d'una sola veu, feta al mateix temps la millor i la més dolenta possibles, hem arribat al die d'avui, i encare no podem posar pel clar aont és la veritat mentres escoltem al poble d'una nació o de moltes, quand parla de sos drets, de ses necessitats, de sos desitjos, am formes ben pacifiques, o quand crida mogut per l'entusiasme espontani que desperta una idea, o quand amenaça irat per motiu de sofriments irresistibles, de passions desenfrenades, de ruinosos governs, i qui sab quines causes més de guerra social i politica.

Per una d'aquelles, no es pod dir si excepció, contresentit, anomalia, monstruositat o aberració de les lleis de la Naturalesa, sembla que «com més anem menys valem» en materies publiques quand se tracta de dir una sola veritat d'importancia, i no sols de dir-la, sinó de mantindre-la ont convingui, siguen els que siguen els perills de no tornar enrera per fer-la valdre, per propagar-la, i no diguem si es tractés de morir per defensar-la a peu i a cavall, com deien i feien els nostros avis catalans del temps de la grand patria.

Expliqui qui pugui que la civilisació moderna, tot millorant l'espiritualitat de l'ome i de la dòna, va al mateix temps empitjorant ses energies més necessaries per viure tranquil en societat, com són totes les de la voluntat aplicant-se als goigs i a les penes, a les idees vertaderes i falses, en profit propi i de la familia onrada.

Sembla qu'el millorament de les costums dependeixi, més que de l'instrucció i l'educació dels ciutadans, d'altres coses, ben petites comparades amb estes dugues, que no n'hi hà de més grands, si be s'entén lo que signifiquen.

Saber cada hù lo que vol i el per què ho vol és pod-ser el primer i més

gros afany de la vida de les persones, que, per molta necessitat que sentin de coneixe als altres, encare senten am més força la de coneixe's a sí meteix quand volen saber el valor moral que tenen dins la societat aont viuen.

Quasi tota la saviesa grega, divinizada en els temples i umanizada en el segle v a. C. per l'immortal Socrates, anava a parar en l'aforisme «coneixe't a tu meteix», és dir, no et facis illusions de lo que tu vals i pods en aquêt món, i així coneixeras als altres qu'am tu viuen; de modo que, si no arribes a esser feliç, t'estalviaras moltes desgracies.

Si la societat se pugués comparar amb un arpleg de maquines, que cada una fa son fet, relacionant son treball amb el de les demés, no per casualitat, sinó fatalment, o, com diu el proverbi, «si us plau per força», no hi hà pas cap dpte que, entesa cada persona com amo i criat al fer sa tasca, son major dever de conservació individualizada és coneixe fins ont pod arribar la seva obra, tant si treballa a preu fet com si és jornalier, empresari o enginyer de l'existencia social.

I lo que fan els individus un per un, hàn de fer els gròps nacionals.

Aquell antig. gloriós i savi crid de guerra dels catalans, de perpetua memoria, «tots per un i un per tots», hà de passar a esser, si es pod dir tota la veritat, l'unic crid de pau capaç de fer-nos conservar tot el progrés alcançat fins are i augmentar-lo diariament, aixís en la vida de l'esperit com en la qu'és nomenada material.

¿Per què avui sembla a molts, ciutadans o del camp, que no hi hà omes i que tot va degenerant? ¿Per què el negoci és abans que tot, i l'egoisme sembla epidemic, i la poca vergonya passa per esser una condició fatal d'arribar a la fortuna?

¿Per quina raó, en temps dels nostros pares, a Catalunya, hi avia omes per tot, no sols per la prosperitat de nostra terra, sinó per anar a totes les parts del món a fer fortuna i donar mostra d'una força de voluntat (digna dels titans de la faula) capaç d'arribar noblement al fi qu'es proposaven?

¿Quin és el mal que pateix la raça catalana, que tant directament la porta a la ruina de ses majors energies morals i fisiques, que tant alt avien collocat son nom com a firma de sos fets civils i politics en l'istoria de la civilisació?

¿Que n'és d'amarga la veritat quand s'hà de dir dins un ospital d'alienats o devant de malalts del sistema nerviós del cap!

Qui no ha vist molt de prop una collectivitat de malalts del cap no pod compendre, ni sisquera en principi, l'infinit nombre de tipos, generos, especies, varietats vivents en el món de la poca salut mental o d'aquesta perduda per sempre.

Avui corre la veu, prou escampada quand se tracta de coses publiques, que no n'hi hà de conviccions perquè és impossible que, fugint molts (per sistema de conveniencia o el que siga) de la veritat, pugui aver-hi sumes d'opinions utils a la societat allí aont no es fan més que restes d'egoisme i d'exclusivisme, no es pod dir si més repugnants que bruts o menys brutals que com enemics absoluts de tota civilisació.

En cosa de dir la veritat sobre la vida publica de la nació propria apar que ja no es troba, ni per remei, qui la digui sens segona intenció, perquè qui fòra de casa ho fes quedaria desseguida tacat d'ignorant, orgullós, de tonto presumit, de busca bronquines, i qui sab de quantes desgracies més, qu'es podria

ben estalviar callant o seguint la corrent general de fingiment i comedia, que ja el poble anomena fa temps am les paraules *romanços bruts*.

És dir, que la desconfiança no sols se refereix, en ses aplicacions, al patriotisme, sinó a sí meteix, desde el punt en qu'ens veiem obligats a sortir sols per força de la vida privada de familia (o siga port de refugi) i navegar en el grand mar de la societat publica en companyia de tot-om i am pocs companys utils en les ocasions del perill, que mai falten en nombre in comptable per totes parts i a totes ores en les borrasques socials i en les tempestats politiques.

Fins un poc més ençà de mitjans del sigle hi avia cada any una setmana destinada a divertir-se totes les classes socials, fent ús de la careta i dels trajos, que moltes persones, sobretot les dònnes, aprofitaven per dir certes veritats de la vida secreta dels omes, siga per corretgir-los i castigar-los, siga per bon fi amorós, o tant sols per fer soroll i esvalot en un siti public, amb acompanyament de musica i ball.

Am tot, ja deia Larra, fa alguns anys, que «tot l'any és Carnaval», i aquè avui s'ha acabat per sempre, com és a la vista de tot-om. Lo que no es veu prou be és la raó d'eixa mort complerta i per graus en totes les nacions civilisades d'are.

Tal nou aspecte de les costums és un producte llarg d'analisar, encare que no es miri més que baix una sola forma, com la proposada aquí: investigar per què hi hà cada die més dificultat de formar-se les conviccions publiques i quina relació té amb aquè fenomen moral l'amagament cautelós de la veritat, essent quasi una regla segura de bon viure el no tenir opinió i el no voler-la dir en public sinó a la força i en ocasions fatals.

Coincideix amb això un descobriment que s'acaba de fer, no se sab per qui, de certa *massa neutra*, que pod-ser sigui una reviviscencia del just medi aont s'hi pugui trobar el seti per la virtut, entesa tota i practicada obertament en la vida social.

Lo cert és qu'avem arribat ja a un punt sociologic indiscutible, principi d'una ratlla drete qu'ens portarà am seguritat matematica a dolent terme, com ho proven aquesta fastigosa i ridicula mania d'inventar sectes, faccions, colles de ciutadans, i fins ciutadanes, qu'es creuen que realisen algun acte serio i positiu quand s'afilien a qualsevol dels *ismes* qu'are s'istilen com a cosa nova i de pervenir civilisador.

Les apariencies són, en aquè punt, del tot oposades a la realitat de la civilisació.

Cada partit o partida vol tenir credo absolut, pel seu propi ús; i si es jutges pel nombre dels noms que corren per les caixes de l'estampa significant *masses masculines i femenines*, o *acides i basiques*, reaccionant entre ells per arribar a la formació o aprofitament de la *neutra* (que sembla la més grand i millor, o la més potentia i sanitosa), és clar qu'el nostre sigle no podria ser tatxat de pobre de conviccions publiques, perquè n'hi hà massa com més prou.

¿Qui no ho sab qu'en certes tasques publiques una cosa és el soroll dels boixets i l'altre són les puntes fetes cada die? Per això diuen molts qu'avui es-casseja l'antiga llana que produïen assenyalats clatells, ja qu'el més tonto és bo per bisbe, que cadascú sab be el camí de sa casa, i que per viure no basten les paraules, etc.

Lo qual vol dir que com més s'enraona sense estudi veritable i sà de cosa que no s'entén, més illusions se compren i més desenganys se pateixen; perquè are és ben clar que hi hà grands mercats i moltissims marxants de paraules. Aquèts viuen sense treballar, i fins s'estalvien de pagar contribució com fabricants de conviccions, credos, programes, reglaments, concells i demés articles linguals a gust del consumidor que més els pagui, tant a peces com a dotzenes, fets a la claror del die i també a les fosques, no més que tenyits de ciencia filosofica.

És absurdo, doncs, que les conviccions minvin a mesura que creixen les agregacions publiques, i que la veritat s'acabi, are que hi hà cada ora més motius de que comenci a sortir triomfal dels seus enemigs, negociants o falsificadors, per no citar més que tres classes del genero biologic aquí en qüestió, que sols té per fi enganyar a qui es pugui i viure am l'esquena drete, és dir, sense treballar onradament.

Ens trobem are, per desgracia, en un moment social de molt perill per la vida publica, ja que quasi tots vivim esclaus de la tirania d'uns quants empresaris de l'opinió, els quals, per medi de totes les manyes de la traidoria farcellera, s'han fet amos de les nacions amb el sol titul de politics i es proposen convertir la societat en un remat de bèns duts a totes parts, fins a la guerra de pobles i de races, valent-se dels més proïbits medis, am tal d'arribar, ells, els pastors, al fi que més els convé per la salut del seu cos i salvació de l'ànima, si és que se la senten dintre de sa persona, am pretensions de civilisada, com és d'entendre.

Avui no hi hà menys opinió publica que dèu, vint, trente anys enrera, perquè el temps no passa en va pels pobles i per l'humanitat (en quant a la millora de les costums, ilustrades per la raó universal, i a la major facilitat diària que té tot-om per instruir-se), i perquè a mesura dels avenços materials o artistcs i de la ciencia educatoria de l'esperit, tots podem comprar, llegint, meditant i comparant uns temps amb altres, els necessaris fruits de l'experiencia, encare qu'aguem nascut pobres, umils i desconeguts dins la nostra familia i nació.

Mai n'hi ha agut tantes com are de conviccions publiques, o siga d'elements individuals que concorren a l'eterna obra social de formar bones costums per medi de l'instrucció i l'educació, començant-les ja desde el breçol, i l'estudi de les beceroles de qualsevol ofici o carrera socials del temps modern.

L'estadistica ho diu ben clarament per tot arreu.

Cada any creix el catalog de les escoles, de les universitats i biblioteques qu'els governs i els particulars funden i sostenen al sol fi de redimir el més grand nombre possible d'esclaus de l'ignorancia social i politica existents en totes les classes de la nació.

Així també la qu'és dita prempsa periodica cada die es posa més aprop d'arribar a totes les mans, mitj obertes no més per aprofitar l'obra redimidora d'ensenyar al qui no sab, donar bon concell a qui el vulga, i agermanar curosament la gent de be.

L'esperit de confraria, pels fins onrats de la vida moderna, dóna per resultat l'unió i la força necessaries que porten cap a l'arriscar-se a tota classe d'empreses de navegació, industria, comerç, agricultura; de manera que la

germanor dels pobles treballadors es faci abans, i millor pels particulars que pels governants de les nacions.

L'afany de trobar teòricament, o amb formes metodiques, la veritat científica dels temps passats, per adaptar-la a les presents necessitats morals o de les noves costums, no sols és cada die més fort, sinó més directe, com se pod veure en qualsevol publicació de bones arrels o digne de conreuar el país, aont s'hi trobarà lo nacional conjuntat amb l'estranger, de tal manera qu'el cosmopolitisme per les obres de la raó és un fet realitzat en tot lo món, portant aquell segell indiscutible de la perpetuitat, nascuda de les escalfades entranyes de l'umana necessitat social que tot ho venç, si no un die, l'altre.

Catalunya, gracies a Déu, té avui (en opinió de gent estrangera) omes de totes prenes i molt dignes del nom que porten. Qui posi això en quarentena que s'en vagi desseguida fora d'Espanya i escolti be el concepte en qu'ens tenen els qu'ens coneixen (com és natural) amb motiu de les obres realitzades, o de l'energia qu'ens suposen per fer-ne d'altres consemblants.

És natural callar els fets i els noms d'aquesta afirmació.

Sí que n'hi hà de conviccions publiques en l'actual *gens cathalaunica*, i lo vital és no traduir-les, no disfregar-les mai, ni de paraula ni d'obra; perquè la salut moral no vol fred i calor barrejats, ni cap català aguanta l'alimentació amb massa mel o mantega fresca vingudes de fora casa. Per fi, sempre una punta d'austeritat li és bona a la conducta costumera qu'ens fa viure amb onra i amb modestia de ciutadans i patricis, convençuts per anar endavant sempre a força de voluntat i a cop de treball no més.

No és pas miseria d'opinió el nostre mal-de-cap actual, que quasi ens té desesperats de trobar-hi remei, sinó d'una altre causa que cada hù pod averiguar si pren la consciencia per mirall i si examina amb justicia les opinions que té i les obres qu'executa com a fill de la patria, enamorat de sa bona mare Catalunya, digna de més sort.

Hi hà una errada direcció d'algunes idees que be prou n'han fet de mal dintre la familia nostra, esmortuint aquella ingenita força de voluntat que vam rebre com erencia saniosa dels nostros pares de Girona i del Bruch, per no buscar-la massa lluny; de manera qu'avui no hi hà pas dupte que per medi de la premsa s'hà d'empendre una campanya de salubritat publica per conservar bons i utils els elements etnics o de raça qu'afortunadament existeixen, pod-ser més numerosos en uns punts qu'en altres, a fi de trobar-nos dignes del nom que portem i contribuir noblement a la prosperitat de la patria, definida per obra natural dels dos mars i el Pirineu, incloent nostra Peninsula i mostrant-nos que dins d'ella no ens queda més salvació que la vida ben individualisada o regional a la moderna, prenent per nord aquell antig crid de victoria dels catalans: «Tots per un i un per tots».

IGNASI VALENTÍ VIVÓ

Barcelona 30 setembre 1891

EL DERRER GLOP

*Adormidet, xuclant el pit encare,
la pobre dòna el besa tot plorant.
La llum de l'alba, de raigs d'or amara
la testa rossa del bonic infant.*

*—Avui vindran, fill meu!—diu aflagida.—
Avui se t'enduran, rei del meu cor!
Et volen a ciutat! Com si la dida
no fos prou bona per guardâ un tresor!...*

*Qui m'ho avia de dir! Per que et portessin
va caldre que sentís dringar dinê:
avui per que de mi no et separessin
daria lo que ting... i encare més!*

E. Guanyabens

CRISTOFOL COLOMB A BARCELONA

La raó a un moro

PERQUE diuen no trobar-se en els arxius de Barcelona documents que testifiquin la vinguda a la nostra ciutat del descobridor del nou món, alguns arriben a duptar de si realment hi va venir; però la vinguda de Colomb és tant certa com el seu descobriment de l'America.

Res té de particular qu'a Barcelona no es trobin documents qu'ho acreditin, atesos els temps i les circumstancies de l'arribada de Colomb; però no falten documents que justifiquen la vinguda i la falta en nostros arxius de papers referents a ella.

En 1821 la municipalitat de Genova va erigir un monument a Colomb, i va tancar-hi un antig codex o cartulari qu'avía pertenescut an ell, el qual conté la copia dels molts documents originals referents als nous descobriments, ordres, cartes dels reis, autografos de Colomb, etc., trobant-se entre els primers la carta-cedula missatgera en qu'els Reis Catolics li manen venir a Barcelona: «El Rey e la Reyna.—D. Cristobal Colon, nuestro Almirante del mar oceano e viso Rey e Gobernador de las yslas que se han descubierto en las Indias: Vimos vuestras letras y ovimos mucho placer en saber lo que por ellas nos escribistes y de averos dado Dios tan buen fin en vuestro trabajo..... Y porque queremos que lo que aveys comenzado con el ayuda de Dios se continúe y lleve adelante, y deseamos que *nuestra venida* fuese luego, porende por servicio nuestro que dieres la mayor prisa que pudierdes en vuestra venida, porque con tiempo se provea todo lo que es menester, etc.—De Barcelona a treynta dias de Marzo de noventa y tres años.—Yo el Rey. Yo la Reyna» (1).

També s'hi troba la carta ont se li dóna poder i ordre per armar vaixells i preparar la segona expedició, firmada el 24 de maig del meteix any: «Don Fernando e Doña Isabel, por la gracia de Dios Rey e Reyna de Castilla, etc. A vos, D. Christobal Colon, nuestro Almirante de las nuestras yslas e tierra firme que por nuestro mandado se han descubierto e se han de descubrir en

(1) Encare qu'el total d'aquesta i altres cartes és molt interessant, no extracto sinó lo més precis, per no esser massa llarg.

el mar oceano en la parte de las Indias; e a vos, don Juan de Fonseca, Arçediano de Sevilla, del nuestro consejo, salud e gracia. Sepades que nos avemos acordado, etc. por lo cual vos mandamos *que vades a las cibdades de Sevilla e Cadis*, e otras cualesquiera cibdades e villas e lugares e puertos de mar de su Arçobispado y obispado, etc.» I és clar qu'els manava anar-hi desde Barcelona, perquè el document acaba aixís: «E demas mandamos al ome que vos esta nuestra carta mostrare, que vos emplace *que parescades ante nos en la nuestra corte, do quier que Nos seamos*, del dia que vos emplasare fasta quinze dias primos siguientes, so la dicha pena, so la cual mandamos a qualquier escrivano publico que para esto fuere llamado, que de ende al que Vos la mostrare testimonio signado con sygno, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado.—Dado en la cibdad de Barcelona, etc.»

Pressa tindrien els reis, i no trigaria Colomb a anar a la cort, perquè quatre dies després, el die 28 del meteix més, va ser firmada a Barcelona la confirmació del carreg d'almirall, govern de les Indies i demés privilegis que li avien sigut concedits, probablement tornats a demanar personalment, puix diu: «E agora, porque plugo a Dios nuestro Señor que vos fallastes muchas de las dichas Islas, e esperamos que con la ayuda suya que fallareys y descubrireyis otras yslas e tierra firme en el dicho mar oceano a las dichas partes de la India, *Nos suplicastes* e pedistes por merced que vos confirmasemos la dicha nuestra carta, ya incorporada, e la merced en ella contenida, paraque vos, etc.»

En el meteix die 28, i a Barcelona, van esser firmats pels Reis Catòlics la nominació de Cristofol Colomb per capità general de l'armada qu'avien resolt enviar a les Indies, una cedula perquè Colomb pugués deixar una persona que segellés en son nom i tractés les coses de la India, i altre cedula facultant a Colomb per nomenar les tres persones del regiment de les Indies, comprenent-hi la qu'els reis s'avien reservat la facultat de nomenar, perquè «al presente no se puede guardar el dicho asiento, por la brevedad de vuestra partida para las dichas yslas, confiando de vos, el dicho nuestro Almirante Viso Rey e Gobernador, que los provereys fiablemente e como cumple a nuestro servicio, etc.»

Tots aquèts documents, i a més un altre que citaré més endavant, demostren clarament qu'en el més de maig de l'any 1493 Cristofol Colomb era a Barcelona.

Lo que probablement hi hà de cert és que Colomb no va esser rebut a Barcelona am l'entusiasme i festes qu'alguns suposen, ni tampoc els reis el rebrien aparatósament com a un grand personatge, sinó particularment i am les atencions que mereixia un subdit qu'avía fet un grand servei i al qu'avien enviat a cercar per tractar de la manera que podia millor continuar-se l'obra començada. Colomb no era ben vist en la cort: els uns per enveja i els altres perquè era plebeu, el menyspreaven, puix en aquells temps d'aristocratiques preocupacions no es feia cas sinó dels que tenien el *don*, i Colomb encare no el tenia: li concediren més endavant. El meteix rei D. Ferrand no n'era grand entusiasta, i si Colomb va fer lo que va fer, tot ho degué a la reina. Per més que hi hà alguns qu'ho posen en dupte, aquèl no hi cab, puix el meteix Colomb ho diu varies vegades, especialment en la carta que va escriure a la dida del princep D. Joan quand va venir pres desde America: «Yo vine con amor entrañable a servir a estos Principes, y he servido de servicio de que jamas se

oyó ni vido..... En todos ovo incredulidad. Y a la Reyna mi Señora dió dello el espíritu de inteligencia y esfuerço grande y la hizo de todo eredera, como a cava y muy amada fija. La posesion de todo esto fuí yo a tomar en su real nombre. La ignorancia en que habian estado todos, quisieron enmendalla tras-pasando el poco saber e fablar en inconvenientes y gastos. S. A. lo *aprovaba al contrario y lo sostuvo fasta que pudo.....* Llegue yo, y estoy que non ha nadie tan vil que no piense en ultrajarme. Por virtud se contará en el mundo a quien puede no consentillo..... Yo mucho quisiera despedir del negocio, si fuera onesto para con mi Reyna. El esfuerço de nuestro señor y de S. A. hizo que yo continuase, y por aliviarle algo de los enojos en que de causas de la muerte estava cometí viaje nuevo al nuevo cielo e mundo que fasta entonces estava oculto.»

Per fer-se carreg de certes particularitats és necessari tenir en compte les diferencies de temps i atendre algunes circumstancies. Per la carta qu'acabo de extractar i per la de l'ordre d'armament per al segon viatge es comprèn que Colomb no freqüentaria la cort, en la què, si exceptuem la reina, no rebia més que desaires. Induptablement interessaven més al Rei Catolic, abans del segon viatge, els assumptos polítics i religiosos d'Italia i Alemanya qu'el descobriment de noves terres, perquè no podia preveure l'importancia qu'això anava a tenir i la revolució social que devia ocasionar.

Per efecte d'això s'observa la notable circumstancia qu'essent els catalans en aquell temps lo qu'avui die són els inglesos en el mar, molt poca part, o cap, van pendre en les primeres expedicions de Colomb, i que Ferrand *el Catolic*, per organitzar l'armada que devia capitanejar Colomb a l'empendre el segon viatge de descobriment, li va manar que, junt am l'arcedià D. Joan Fonseca, desde Barcelona anessin a Sivilla, Cadiç, etc., i «donde entendieres que cumple, e fagais fletar e comprar, e fleteys e compreys, cualesquier navios e naos, e caravelas e fustas, que vierdes e entendierdes que cumplen e son convenientes para la dicha armada, de quales quier persona o personas; e sy por esta via non las pudierder aver, las podades tomar e tomardes, *aunque esten fletadas*, a quales quier personas, lo mas syn daño que ser pudiere; e mandamos a los dueños de las dichas naos, e navios, e fustas, e caravelas, que vos las den e entreguen, e vendan, e afleten, *pagándolas al precio que por vos otros fueron comprados o afletados, e que ovieren de aver segundo los contratos e asientos que con vos otros ficiere o asentaren*; e asy compradas e afletadas, etc.» Hí cregut convenient continuar amb una mica d'extensió aquesta part de la carta perquè el lector se fes carreg de la manera qu'en aquell temps s'organitzava una armada.

Com se veu per tot quant hí dit, totes les disposicions per al segon viatge de Colomb van ser donades a Barcelona. En nostra ciutat es va rebre també i va ser proclamada la butlla per la qu'el papa Alexandre VI, am data de 4 de maig de 1493, requerint als Reis Catolics perquè indueixin, per tots els medis qu'estiguin a llur alcanç, als abitants naturals de les noves terres descobertes a abraçar la fè catolica, els concedeix a perpetuitat totes les terres descobertes i per descobrir a l'occident i mitj-die, fixant els limits i condicions de la donació am la tant celebre ratlla de demarcació que tant donà que dir i que fer.

Aquesta butlla va ser proclamada per D. Pere Garcia, bisbe de Barcelona, de qual proclamació creg interessant traduir de l'original llatí el començament i l'acabament: «En el nom de Déu amen.—Pere Garcia, per la gracia de Déu i

la Santa Sèu Apostolica bisbe de Barcelona, auditor i conceller real. A tots i cada ún de vosaltres fem saber per les presents qu'avem tingut en nostres mans, tocat, palpat, vist i dilligentment considerat, les lletres apostoliques del Santissim en Cristo, pare i senyor nostre, Alexandrè, per la Divina Providencia papa IV, de les quals penjava la verdadera butlla de plom am fils de seda de color vermell i safrà, segons l'estil de la curia romana, sanes en les senyals i enteres, no viciades, no cancellades, ni en cap part sospitoses, sinó lluny de tota sospita, com en elles apareixia. El contingut de les quals segueix paraula per paraula i és aquêt.»

Continua integre tot el text de la butlla, acabant, després de les firmes de Roma:

«I avent nosaltres examinat atentament aquestes lletres, com resta dit, a demanda de l'onorable senyor Alfons Alvarez de Toledo, familiar perpetuu de la real casa d'Espanya, per devant l'infrascrit notari public, en virtut de la clausula posada al final de les presents lletres apostoliques sobre insertades, que diu aixís, «Més com seria cosa difícil, etc.», avem manat qu'es faci d'elles un exemplar i una copia reduida a la publica forma, decretant i volent qu'a la present copia publica, o siga exemplar, se li dongui plena fè desde are i per sempre allí ont vulga que siga, en tots i cada un dels llocs ont siga oportú, i qu'el meteix exemplar faci fè i s'estiga an ell com si apareixessin o es produissin i presentessin les meteixes lletres originals, qu'és precisament lo que mana la clausula de la butlla «Més com seria cosa difícil, etc.», a que fa referencia.

»A totes i cada una d'aquestes interposem nostra autoritat ordinaria, interposant igualment el decret per les presents. I a la major i més clara evidencia de les coses promeses avem determinat posar a les presents nostre segell penjant, junt amb el signe i firma de l'infrascrit notari.

»Aquestes coses s'han efectuat a Barcelona en la casa de nostra abitació i en nostre despaig, el divendres die dinou del més de juliol de l'any de la Nativitat del Senyor 1493 i primer del pontificat del meteix Santissim Pare en Cristo Senyor Nostre Alexandre, per la Divina Providencia papa VI, estant presents els honorables i onrats varons Nicolau Pellicer, canonge de nostra iglesia barcelonina, i Pere Joan Vayo i Miquel Ginous, clergues, sacerdots, capellans i familiars nostres, testimonis cridats i pregats de les coses referides.»

Firma i dóna fè com a notari, Alvar Perez del Villar, canonge de la Santa Iglesia de Compostela, notari apostolic, secretari del bisbe de Sivilla, que per ordre d'aquêt bisbe en fa treure una copia per mà d'un, per estar ell ocupat en altres negocis.

En 1493 els Reis Catolics van passar una llarga temporada a Barcelona, com se comprova per les cartes que la reina va escriure a Colomb en els mesos de març i setembre del meteix any. Transcriuré tota l'ultima, perquè és molt important i confirma plenament quant hî dit: «La Reyna.—D. Christobal Colon, mi Almirante del mar oceano, Viso Rey e Gobernador de las Islas nuevamente falladas en las Indias: Con este correo vos enbio un traslado del libro que acá dejasteis, el cual ha tardado tanto porque se escribiese secretamente, para que estos que estan aquí de Portugal, ni otro alguno non supiese dello; y a cabia destos, por que mas presto se ficiese, va de dos letras, segun vereis.

»Ciertamente, segun lo que en este negocio acá se ha platicado y visto, cada dia se conoçe ser mayor y de gran calidad y sustancia, y que vos en ello nos

aveys en ello mucho servido, y tenemos de vos grande cargo. Y así esperamos en Dios, que, demas de lo asentado con vos (que se ha de faser e cumplir muy enteramente), que vos recibireys de Nos mucha honra, merçed y acrecentamiento, como es razon y lo adeudan vuestros serviçios e mereçimientos. La carta del marear que aviades de faser, sy es acabada, me embiad luego, y por servicio mio deys grande priesa en vuestra partida, para que aquella, con la gracia de nuestro Señor, se ponga en obra sin dilacion alguna, pues vedes quanto cumple al bien del negocio. Y de todo lo de allá nos escrivid y fased siempre escribir, que de acá de todo lo que oviere vos avisaremos e vos lo faremos saber. En el negocio de Portugal no se ha tomado, con estos que aquí estan, determinacion, aunque yo creo que el Rey se llegaria a razon en ello.

»Querria que pensades lo contrario, porque por ello no os descuydeis ni dexeys de yr sobre el aviso al recabdo que cumple, para que en manera alguna no podais recibir engaño.

»De Barcelona a cinco dias del mes de Setiembre de noventa e tres años.— Yo el Rey. Yo la Reyna.—Por mandato de la Reyna, Juan de la Parra.»

Per l'últim paragraf de la carta es comprèn qu'entre la reina i Colomb hi avia una intelligencia especial separada de l'oficial. En efecte, la reina va escriure particularment a Colomb diferents vegades, per més que, com en aquesta, les cartes van també firmades pel rei. Colomb no era almirall de la armada espanyola, sinó almirall de les Indies i del mar Occeà. En aquesta carta la reina el nomena «el meu almirall» i li dóna el títol de *don*, qu'encara no tenia. El llibre que li envia, i qu'ell avia deixat a Barcelona, seria el diari del seu primer viatge, o memories sobre el mateix, ont Colomb auria anotat lo més important i notable dels seus descobriments, i el deixaria a la reina perquè se n'enterés i el consultés, i n'hi demanaria una copia, que és la que la reina li va enviar, feta treure secretament, com diu ella, i per qual motiu era de duges maneres de lletra. La «carta del marear» que la reina li demana seria el complement del llibre, que Colomb no tindria feta quand va entregar-lo a la reina.

Aquesta, enterada del contingut del llibre i assessorada am sos íntims consellers, se fa carreg de la grand importancia dels descobriments de Colomb, i per lo mateix li escriu que «cada die es coneix ser de major, de grand calitat i sustancia el negoci, i, per lo tant, li assegura es complirà fidelment lo promès i que li concediran majors gracies i onors».

Atès tot quant acabo de dir, no hi pugut menos de quedar convençut qu'els catalans van mirar amb indiferencia l'empresa de Colomb, i qu'el descobriment del Nou Món és essencialment castellà. Isabel la Catolica va tenir una bona inspiració fent cas de Cristofol Colomb.

J. BRUNET I BELLET

JA TORNARÁ!

(ISTORIETA GALIZZIANA)

(TRADUCCIÓ)

Es boja,—va dir la meva mare un vespre que passavam devant de la creu de fusta, al peu de la qual la vella Taciana era seguda, els ulls fixos en l'oritzó llunyà i abstreta en muda contemplació. Fins aquell die mai m'hi avia fixat gaire. Una dona vella, als ulls d'un noi, és una dona vella, i no res més. Però desde allavores ja no vaig veure la Taciana sense provar un sentiment ont el terror se barrejava am la simpatia i am la curiositat. Arribava fins al punt de fer marra-da per a trobar-la. Quand jo avia ben recorregut el bosc de la Dombrowna i portat l'esperverament a les colles d'esquirols i d'aucells, fets fugir amb el cric-crac de la meva carrabineta, jo seguia volenters la beta capritxosa de la carretera per a tornar al vilatge amb el sol objecte d'acostar-me al Sant Cristo. I quand ovirava la dona vella, sempre tant seria, tant trista i tant somiosa, em posava a corre i vinga fugir cames ajudeu-me. Una vegada, per atzar, qu'ella va tombar la cara cap al meu costat i balbotejà un «Cristo siga glorificat!», em va donar una tal basarda qu'em va semblar que no era pas jo, sinó una veu desconeguda, que li respongué de lluny: «Eternament! Amen.»

Lo qu'ella allà hi feia, Déu meu, era certament ben horrible! Orrible per la seva excessiva simplicitat meteixa. Si ella agués evocat al diable, jo al menos auria sapigut de què es tractava; però aquella calma freda, aquell silenci, aquella immobilitat de cadavre, jo no me la podia explicar, la veritat!

De lluny se la podia pendre per una Madalena, de fusta esculpida i pintada de colors vius, agenollada al peu de la creu.

Ella no parlava am ningú, no mirava a ningú, no demanava caritat, no resava, ni pensava tampoc en fer cap bruixeria. No feia sinó estar-se allí totes les tardes devant l'imatge esgrogueïda del Crucificat, els ulls fixats cap a llevant, com una maometana qu'invoca el Profeta.

Semblava qu'ella esperés algú, amb aquella fè, amb aquella confiança inalterables que caracterisen an els fatalistes. Per res no deixava ella el seu seti. Qu'el sol ponent espargís sa llum calenta en la vall i l'enlluernés amb els seus

tons llampants; que la pluja caigués a bots i a barrals; qu'el llamp solqués l'aire am zig-zags de fog, o que la neu l'emboliqués com si fos una blanca mosso-lina; allí s'estava ella, sempre seria, sempre trista, fins a tant qu'era nit fosca al seu entorn i qu'els èstels tatxonaven el cel com d'altres tantes espurnejants cinquenes. Ella, allavores, s'alçava lentament. Llençava un derrer esguard cap a llevant, i començava a fer via en direcció del poblet, ficant-se tot seguit a la seva cabana.

Deien qu'era idiota. No en tenia pas res. La creien isolada, malalta, desgraciada. No sofria pas tant com suposava la gent del vilatge. Un fog estrany encenia el seu cervell, feia batre el seu cor, mantenia en ella l'esperança i la sostenia. Taciana posseïa simplement una dosis d'aquella intelligència vasta, de aquella segona vista que sembla esser l'eretatge dels somiadors i dels poetes, i que la gent vulgar tracta de bojeria. Ella veia en l'avenir, ella pressentia aconteixements que sols més tard avien de tenir compliment. S'en regositjava. Ella esperava. Vêus-ací tota la seva bojeria.

Sovint, quand ella estava seguda, cap al tard, a la colzada del camí, l'esguard perdut en l'oritzó grisenc, li succeïa qu'am la pensa feia molta via a través de la boira dels anys qu'ella avia viscut. Es recordava la seva infantesa, plena de joia i felicitat. La gent qu'ella avia conegut abans, suraven com ombres al seu entorn, mentre que reposaven, molt temps avia, sota els arbres nuosos del petit cementiri del vilatge, ont no restava altro record d'ells que les creus mitj podrides per l'umitat. Ella parlava amb aquelles ombres, els feia la mitja rialla, es tornava a veure quand era petita, am les llargues trenes de cabells castanys, els seus ulls brillants, trepitjant a peu descalç les prades esmaltades, corrent darrera les papellones, o cercant en el bosc la saborosa maduixa, esclatant de vermellor a l'ombra transparent dels ginebrers.

Son pare era un pagès ric. Ric tant com podia ser-s'en en aquell temps que encare hi avia prestació personal i qu'el poble es deixava delmar primer per son germà el senyor, després per sa mare l'Iglesia i son pare l'Estat, i, per ultim, per les visites del cosí Moschko (1). La Taciana era filla unica. Passava per esser la noia més bonica de tota l'encontrada. Pod-ser era solament perquè ella era la que tenia més bones robes, perquè ella lluïa els més ermosos collarets de coral, que fins durant la semmana portava cintes vermelles al cap, i que cada festa se la veia anar a l'esglesia calçant botines vermelles i portant pells d'anyell noves.

El noble del castell, no volent esser menos qu'un altro, també la trobava maca. I es quedava tot impressionat cada cop que veia els corals punxaguts dels seus collarets, cada cop que sentia la fortor irritant de les seves pells de moltó.

A la Taciana me l'amanyagaven tot lo die lo meteix qu'a una gata voluptuosa. Quand era la mà blanca i farcida de grossos anells del baró qu'es posava sobre la seva espatlla, quand la roja manota de l'agricultor, are els dits corvos del taverner jueu, are les mans tosques i calloses dels pagesets de l'encontrada. Com una gata també, ella sabia sostreure's an aqueixes amoranxes i an aquèts omenatges. Quand se presentava un pretendent, no li deixava pas passar la porta de cà-seua. Es posava tota tivada devant d'ell i era capaç d'arrancar-li els

(1) Motiu donat a l'usurer jueu.

ulls per poc que s'agués propassat. Perquè el cor ella l'avia donat a un xicot jove, tant guapo i aixurit com bo i onrat, i que no tenia altre defecte qu'esser pobre. Es deia Ugari. S'avién conegut durant la sega nocturna. En aquell temps l'excel·lent edicte referent als drets senyorials no avia sigut publicat encare per l'emperador Josep II. Sovint succeïa qu'els pagesos eren obligats no sols a cumplir la part de prestació personal marcada per la llei, sinó, ademés, a treballar seguit en els camps senyorials, durant els dies bons, fins acabada la cullita. Am l'objecte de fer les propries cullites, els pagesos se reunien i empleiaven les nits serenes de l'estiu a recullir llurs grans en comú. Això era emmanllevar-se mutuament llur temps i llurs forces. Els camps eren segats l'un després de l'altre, i els blads guardats en cada graner, fins a tant que cada hù tingués ben assegurada la cullita.

Durant una d'aquestes segues va esser com la Taciana, que lligava una garba tot cantant una gaia cançó cosaca, va sentir de prompte darrera d'ella que dos braços l'ajudaven a fer-li la feina. Va tombar el cap i esfondrar les seves mirades en dos grans ulls blaus, limpidos i dolços. Ugari la contemplava sense badar boca. La lluna coronava amb una argentada aureola l'esvelta i bonica noia. Les mans dels dos jovenets es van ensopegar. Una sensació estranya els va posar neguitosos. La Taciana va començar a riure per amagar el seu torbament; però una escalfor desconeguda li va pujar al cervell, i es va sentir invadida per una profunda tristesa.

L'atzar féu que desde allavores es vegessin tots els dies a la vora del pou. Quand l'ora d'anar a cercar l'aigua s'acostava, es veia venir la Taciana saltiront com una cuereta, els seus braços bonics passats entre els llargs colladers qu'ella portava tot gronxant-los sobre ses blanques espatlles.

Es vegeren també al pasturatge, a la vora del fog dels pastors, ont, amb el fluviol qu'ell meteix avia fabricat, vinga sonar tonades melancoliques, de les qu'ella cantava les paraules am veu commoguda. S'ensopegaven quand ella cullia baies i cercava bolets en el bosc o feia llenya. També es veien cada diumenge a l'església. Ugari duia flors a la seva estimada. Va criar una garça novella i li va ensenyar a pronunciar el nom de Taciana. Ella, per la seva part, li va penjar al coll una creueta que li venia de la seva padrina.

Aquelles dugues criatures s'estimaven sense pensar en el temps a venir.

Va venir l'any 1809. Esclatà la guerra. Els russos es van escampar pel país, i ja no s'en van moure. La pau fou signada, i dos municipis de la Galizzia Oriental varen passar a l'enemig. Després vingué 1812, de trista memoria. Napoleon va marxar contre Alexandre, el seu aliat de 1809. La Russia entera va pendre les armes. Minyons, omes, vells, dones i noies, tot-om s'en va anar a la guerra. Els elements també s'hi varen ficar: la tempestat, la neu, el fred, el fog!

Ugari devingué soldat. Va esser posat en llista juntament amb un grand nombre. Quand van marxar, llurs mares, llurs mullers, llurs germanes, o llurs promeses, els van acompanyar un troç. La Taciana caminava al costat d'Ugari. Li duia el sarró. Grosses llagrimas li rodolaven cara avall. Ella les hi aixugava amb el palmell de la mà. Ell mirava en terra sense badar boca. Arribat an el Sant Cristo de fusta, a l'entrada del poble, s'atura, i, girant-se envers ella, li diu: «—No et desesperis, estimada. Ja tornaré, quand la guerra serà finida, o un xic més tard; però jo tornaré, estigues-ne segura, tingues confiança en Déu.» La Taciana sanglotava. «—T'espero,—li respongué.—Et seré fidel. Cada

vespre vindré a seure'm prop d'aquesta creu, i jo t'esperaré, desde posta de sol fins que sigui ben be de nit. Que Déu te protegeixi!» Van fer encare un centenar de passos, o més. I la Taciana va fer: «—Be tens la creu qu'et vaig donar?» «—Sí que la ting, —li fa de contesta l'Ugari.—La porto al pit amb un petit saquet de terra qu'hí recullit del peu de la porta de casa el pare.»

Es van donar l'ultima apretada de mà amb el cap baix, i en acabat se separaren. Ella es va dirigir lentament cap al vilatge, i ell va marxar cap a la guerra. El tambor llençava un sò velat i ploraner, i les campanes del poblet, etjegades al vol, tocaven am gravetat.

En aquell recó de món de la Rússia petita no es va sentir parlar gaire del drama de la nova Iliada qu'es desenrotllava en les estepes i en les planes glaçades de la Rússia grand. Cap diari no penetrava en el vilatge. I baldament hi agués penetrat, no s'auria pas trobat ningú per a dexifrar-lo. Un die el baró, no cabent-hi d'alegria, va contar a taula qu'un grand combat avia sigut lliurat prop de Moskowa, que Napoleon avia quedat mestre del camp de batalla i els russos en plena derrota. Després, més endavant, a mitja nit, el capellà petit-rus va despertar a la seva dòna, a les criatures, al servei, i aduc al chantre de la vila, i els va dir: «—Doneu gracies a Déu. Els russos han calat fog a Moscou. Napoleon és forçat a la retirada.»

Aqueixes noves corrien de boca en boca. Els ussards austriacs recorrien l'encontrada. El poble els va rebre i els va allotjar amb entusiasme. Un oficial va contar el pas de la Beresina, la desfeta del grand exercit. Varen passar més anys. Hi va aver Leipzig, Laon, Waterloo. Napoleon fou enviat a Santa Elena. El Congrés de Viena, que va conjuminar un mapa nou d'Europa, prenent als uns per a donar als altres, va fer recobrar a l'Austria els districtes galizians qu'ella avia perdut en 1809. Els ciutadans qu'avien combatut sota la bandera russa van tornar a les seves llars. Un die va tocar la tanda dels del vilatge ont estava la Taciana. Tot-om va anar a rebre'ls, els va abraçar, fent-los preguntes a desdir. En Daixò avia caigut a Borodino, en Dallò a Champaubert, un tercer i quart avien sigut fets presoners i no se n'avia sentit a parlar més.

—I l'Ugari,—va demanar la Taciana, que fins allavors s'avia mantingut a distancia, groga de cara i com embadalida.—Qu'és mort?

—No.

—Presoner?

—No ho creiem pas.

—Doncs què s'ha fet?

Ningú en sabia donar raó. Sols un d'ells se va recordar d'aver-lo vist a Kiew. Els avien separats, ingressats en dos regiments.

—Be, be! Ja tornarà!—va dir la Taciana, tranquilisada de prompte.

Conformada, sense vessar ni una llagrima, va tornar a entrar a casa seva. Cada tarde se n'anava cap a la creu de fusta i esperava a l'Ugari. «—Ja tornarà», deia ella. Però no tornava pas. Va venir l'ivern. Les noticies van seguir faltant. Va passar un any, dos anys, i l'ome no tornava.

Per aquèl temps va esser qu'el senyor del poble va perdre la dòna. Am la llibertat se li va despertar l'afició a l'altre sexo. No vol dir això que fins allavors agués estat enterament subjugat pels encants de la muller: al contrari. Però la difunta, qu'avía sigut el tirà del vilatge, una polaqueta de raça, neguitosa, gelosa, i qu'era capaça de portar el despotisme fins a l'extrem de tallar les ales a

l'amor mateix, imposava terriblement an el seu marit, que duia la passió de la tranquil·litat fins a l'últim punt. Am prou feines feia sis mesos qu'aquêt portava dol i ja començava a fer amoranxes a la Taciana més sovint i més tendrament que mai. I com més reexia ella a desampellegar-s'en, escapolint-se per un revolt de caminet o enfilant-se a un arbre, més ganes tenia ell de posseir-la. De primer antuvi un parell de botines vermelles li van semblar present suficient per a trastocar a la xicota. Després va arribar fins a oferir-li un abrig de pells de bè, arrecades d'or, i, per últim, tot el be de Déu de joies de la difunta baronesa. Li va fer, aduc, proposicions per anar a viure amb ell al castell, ont governaria la casa i podria fer la grand senyora tant com vulgués. La muller del taverner jueu aprofitava totes les ocasions per fer anar la pobre noia a l'ostal. Li pintava el luxe i la magnificència de la senyoria, i l'obsequiava fent-li beure dels més fins licors que tenia. Més la Taciana tastava de tot, deixava parlar a la jueva, i l'ascoltava sols per compliment.

Un die de fira, el baró la va veure pel carrer. Es desembraça tot seguit de l'abrig, salta fòra de la seva britschka, li compra una llarga salcitxa, i, quand veu qu'ella l'acceptava tot fent la rialleta, li compra també una grand quantitat de pans de pessig, un dels quals tenia la forma d'un soldat de cavall superb, tant gros qu'el cavall semblava un anyell, tot murmurant-li a l'orella: «—Tataniusckka, ja sé que tu tens grand predilecció pels militars.» La Taciana va ensenyar les dents bonicoies tot queixalant el cap d'un gall de bescuit i fent molt forat en el superb soldat de pasta; però en quant a lo demés, inflexible.

Dos mesos més tard una pagesa es va instal·lar a la senyoria. Era grandaça, tenia un modo de caminar que brandava lo mateix qu'una oca. Tot-om li tenia por. Pegava an els criats lo menos tant com una baronesa veritable. Tot això no feia gens d'enveja a la Taciana.

Va passar un any. L'Ugari no tornava. Lo qual va encoratjar a un pagès ric, el cosí Hnatek, a demanar la Taciana per casar-s'hi. Com de fet, calia coratge per fer això; però en Hnatek avia estat granader, s'avia batut a Aspern, passava per ome capaç de fer cara a la Letawiza i als vampirs femelles. Per què avia de tenir por d'una noia maca, que, fet i fet, malgrat la seva duresa aparent, posseïa un cor excellent?

An el seu coratge, l'antig granader hi juntava l'astúcia diplomática que l'antig costum del nostre poble prescriu en una ocasió semblant. No hi hà ningú que li clavi a un altre una negativa desagradable sense procurar endolcir-la amb algunes paraules amables. Així mateix, ningú afronta una tal negativa sense tenir les degudes garanties de consol.

Véus-aquí com va anar la cosa.

Dos starostes, omes vells del veïnat, vestits de les festes, es van presentar a la casa de la Taciana, mentre que Hnatek, lluint un abrig nou de pell i amb una ampollaça d'aiguarent a la mà, es va plantar devant de la porta cotxera. El pare de la Taciana estava assegut darrera la taula, sa mare instal·lada sobre l'escó de la llar. Quand van entrar els starostes, la Taciana es va enquibir, ella i la filosa, en el cantó de la finestra.

—Cristo siga glorificat,—varen fer els starostes.

—Eternament, amén,—respongueren els abitants de la cabana.

—Seieu, si us plau,—va dir l'ome de la casa.—Porta aiguarent, mestressa.

Els starostes es varen seure. La pagesa va posar sobre la taula una ampolla grand verda i copetes.

—Portem de cap,—va començar el més vell dels starostes,—portem de cap de fer un negoci am vós.

—Un negoci?—El pare va parar les orelles, la mare es va acostar a la taula. La Taciana, enrabiada, estira el fil i el romp.

—De bo, de bo,—va continuar dient lo staroste.—Ens han assegurat que teniu una vedella per vendre.

—Has sentit, Taciana?—diu el pare, molt serio, tombant-se cap al cantó ont la noia s'avia arrupit, tota tremolosa.—És cert, sí o no, que tenim una vedella per vendre?

—No, pare estimat,—respongué la Taciana, que s'avia aixecat, baixant els ulls.—Sempre hi hà gent qu'els agrada inventar tota mena d'istories. No en tenim pas cap de vedella per vendre.

Els starostes es van mirar l'ún a l'altre i van escupir en terra. Avien rebut un mico en tota l'accepció de la paraula. Una sola cosa els va consolar, i era que lo Hnatek els esperava a fòra am la bóta plena.

—Lo Hnatek és un galant jove,—diu el pare quand els starostes varen aver sortit de la cabana.—En quant an el teu Ugari, Déu sol coneix el llog ont ha servit de menja an els corbs.

—Ja tornarà!—va respondre la Taciana. I no va dir res més.

I totes les tardes seguia anant al peu de la creu. Passen els vespres i els anys. Les seves galtes s'esgrogueeixen, els ulls li perden la brillantor. Ella espera qu'esperaras. Mor son pare; enterra a sa mare; veu marxar a l'altre món a tots els de la seva familia. Es queda sola, en la seva cabana, i segueix conresant la poca terra qu'ella ha ereditat. D'en tant en tant es presenta un pretendent. Ella l'ascolta i somriu. Espera l'Ugari. Ja tornarà: n'està segura.

* * *

Gaire be ha passat mitj sigle. La Taciana va veure les tropes polaques, perseguides pels russos en 1831, invadir el territori austriac, i deixar-hi les armes. Va veure caure sota la falç dels pagesos els insurgents de 1846, va assistir a l'emancipació dels servos, va veure cada ún dels seus conciutadans esdevenir lliure, en un país lliure. S'ha fet vella. Els fils d'argent lluen are en la seva cabellera, lleugeres arrugues solquen el seu semblant, fresc i seductor encare, malgrat els anys. Es manté dreta i treballa desde l'aurora al crepuscul. És diligent, infatigable. No hi hà cap terror qu'estigui tant ben conresat com el seu. La seva casa és tant neta com una platera llepada d'un gat. Cap al tard ella surt del vilatge i s'asseu al peu de la creu: espera al seu promès.

És per xò que tot-om la creu boja, anque les seves accions siguin molt naturals i les seves idees ben lucides.

Quand el sol, rodejat d'una aureola de nuvols de color de rosa, s'abaixa a l'oritzó, ratllant el crepuscul am ses clarors nètes i gaies; quand el xerroteig de l'alosa s'aixeca dels camps de blat tendre onejant, sobre els quals tremoleja l'ombra de les pomeres en flor qu'estan plantades tot voltant, ella va i s'agenolla devant l'imatge de Cristo. Aquèt sembla que devalli envers ella una

mirada de pietat. I ella es queda freda al bell mitj de tantes magnificències, davant del cel tot resplendent de les claredats que reflecteix, davant l'espai ont el sol transforma els núvols en pluja daurada. La Taciana escolta el *blat segat* de la guatlla, el brunzit estrident de les cigales. Al seu entorn burinotejen mosques de tots colors, escarbats, falaines, i les garces llamineres de la selva, fins a tant que la foscor ha invadit la plana, que tot s'adorm, i qu'el rossinyol sospira el seu plany d'amor.

An aquella dona estranya res no la treu de la seva immobilitat, ni els estols d'aurenets que planejen xisclant sobre els camps, ont no hi troben menjar, ni les mosques voletejants dins un darrer raig de sol, ni els voltors, ni les grues, ni les cigonyes, ni les oques ferestegues que travessen l'espai. Ella no abandona el seu seti, baldament la gebre estrelli les galtes i la barba del Cristo amb la seva escuma argentada. Ella resta sota el dossellet que la protegeix, la vora del qual se gorneix de porpra com s'hi fos un porxo d'or. El seu esguard se perd al lluny, sobre l'ermini de la catifa immensa de neu. Els corbs i les cornelles graulen pels arbres; el gall de bosc es passeja per les brugueres nevoses; una mica més lluny, la guineu vigila l'aucell enfilat dalt d'un salzer, a la vora d'un rivulet gelat, i es veuen guspirejar reflexos ferestegs dels ulls del gat mesquer que guaita la seva presa.

El temps passa. La Taciana resta fidel. Totes les tardes se la troba al peu de la creu. Res no la descoratja, ni la pluja qu'escampa sobre la vall son mantell brillant de gotes limpides, ni el sol esmortuït, ni els reguerots torrencials que corren per les roderes, ni els llampegs qu'esquincen el cel, ni aduc l'esclatar dels trons i els seus rundinaments sonors. Devegades la pedregada despulla els arbres de llurs fulles, troceja les messes, aixafa els fruits. L'uragà furios de l'esteppa arrossega núvols de tons calents, de formes variades, pols, branques, arbres, en el seu torb infernal; corba els arbres i rialleja en llurs fulles amb un soroll de campanes. Devegades la neu remolineja a l'entorn de la pobre dona i l'embolica amb un umid mantell. La Taciana ni es belluga. Resta en el seu llog, pensiva, serena, amb l'esperança en el front. Ella espera, té paciència. Cau la fosquedat, els estels apareixen l'un darrera l'altre, i la claredat argentada de la lluna devalla a raig fet sobre els arbres i les boixedes.

Si un passavolant, sorprès de veure una dona quieta en el camí tant a deshora, l'interpella i li demana «—Què feu ací? Qu'espereu algú?», ella respon: «—Espero el meu promès.» Així meteix si un vell que la regoneix es detura prop d'ella i murmura, fent anar el cap, «—I bé! Encare esperes l'Ugari?», una lleugera rialleta entr'obre els seus llavis, i ella diu: «—Oi qu'és ben cert que l'espero. Ja tornarà.»

Cada die, abans d'anar a la seva guaita, escombra la seva cambra i gorneix de flors les seves finestres. Si fa fred, encén un bon fog a la grand llar de la cuina. Veritable palau, aquesta llar, residència principesca d'una colla innombrable de ratolins, de serps i de grills. Ella posa a taula dos coberts, les es-tovalles més fines, i els seus plats més bonics de porcelana, sembrats de roses vermelles i de miosotis. Colloca la llantia blava sota les imatges dels sants que tapicen la paret. Quand torna, ella s'asseu a taula, ella menja, ella somia. I allavors ja no sent el seu isolament, deslliga la seva imaginació, es figura sentir com cruix la sorra de l'avinguda al trepitj d'una persona coneguda, creu sentir una mà estimada apoiar-se sobre la seva espatlla, el fregadiç a la

cara d'un tebi alè, mentres qu'una veu dolça murmura a la seva orella paraules d'esperança i de consol.

*
*
*

Una tarde va arribar un vell, caminant am pena per la carretera. Venia de Russia. Portava un uniforme esparracat, el sarró a l'esquena i un bastó a la mà. Quand va veure a la Taciana seguda al peu de la creu, es detura de cop, clavant-li el seu esguard apagat, sense dir paraula.

S'aixeca ella i es posa a cridar:—Ugari!

—Taciana!—respon ell, tot treient la mà balba de la maniga, feta a troços, del seu vell capot militar. Ella agafa aquella mà, que va tremolar dolçament dins la seva. Ell se va mirar bona estona amb entendriment en els seus grans ulls sencers. Ell no va veure ni els fils d'argent que solcaven la cabellera de la pobre vella, ni les arrugues profundes qu'es creuaven sobre el seu semblant. Encare li va semblar més bonica qu'en la seva joventut.

—Benehit siga Déu! Ja ets aquí!—diu ella a mitja veu.

—M'esperaves?—fa ell.

—Sí, cada vespre.

—Desde tant temps!

—Ja sabia que tu tornaries,—diu ella simplement.

Ell va fer un respir profundo.

—I la meva mare, que viu encare?—demanà ell am to commogut.

Ella amb el cap li diu que no.

—Ja no queda ningú de la meva familia?

—Tots són morts. Repòs a llurs cendres.

—Amén.

Y es van senyar tots dos. Prengueren després el camí del vilatge. Feien via sense parlar. Van passar per davant d'algunes cabanes ont se veia vacilar algun llumet o fog minço, i es dirigiren cap a la casa de la Taciana.

Arribats davant de la porta, ella l'obre i entra la primera. Ell la va seguir. Dins la cambra, es va llevar ell la gorra i es va agenollar davant de les santes imatges. Després, posant la cara en terra, va besar apassionadament el sòl natal. Ella es va agenollar al costat d'ell, i resaren junts una bella estona. Quand, per ultim, ell se va aixecar, ella va cuitar a desembraçar-lo de la gorra, del bastó i del capot esquinçat.

L'Ugari és al mitj de la cambra, amb el seu uniforme rus, d'un verd fosc. Junta les mans amb extasis. Es mira la taula amb els dos coberts i somriu. Ella, joiosament enfeïnada en els quefers d'amanir el sopar, posa sobre les es-tovalles una sopera fumant i una ampolla d'aiguardent, hi afegeix pa i sal, s'asseu amb ell, i comença a menjar.

Al cap d'un moment, ella allunya suaument el plat de sopa de davant seu, es plega de braços tot apoiant-los sobre el cantell de la taula i es posa a mirar l'Ugari com s'assacia, amb un somriure bondadós. Li va servir aiguardent més pur que l'atmosfera d'un die de primavera, va tocar amb els llavis el beire i li va allargar.

—A la teva salut!—diu ell aixecant-se. I, vuidant la copa, va llançar-ne alegrement al sostre les derreres gotes. Es torna a seure i comença a narrar les seves aventures.

Li conta com en 1812 avia sigut conduit a Kiew i instalat en una esquadra. Li parla de la vida del mar, d'aquell Occeà blau, sense limits, posant-hi tota la poesia am qu'els cosacs donen color a llurs llegendes. Quand la seva patria va tornar a entrar sota la dominació de l'Austria, es trobava a bordo d'un vaixell que venia de tocar la costa russa del nord d'America. Com, doncs, auria arribat fins an ell la nova de la seva deslliurança? No es van recordar d'ell, i ell meteix no es va cuidar de res; no es va informar; va soportar el jou sense planye's; van passar els anys. En aquell temps, a Russia, quand un om era soldat, era per tota la vida. Li va explicar com el 13 d'abril de 1829, durant el conflicte entre la Russia i la Turquia, va ser fet presoner a bordo del *Rafel*, després conduit a Constantinoble i venut com esclau. Va contar els seus sofriments, els mals tractes qu'aví rebut fins que va entrar en el palau del Sultan, ont hi va fer de jardiner. Li va contar també els preparatius qu'els turcs avien fet abans del combat, després de la marxa dels russos cap a Moldau; com tots els qu'eren mariners foren embarcats en les naus turques; per quina circumstancia fou col·locat en la de l'almirall; i com, el 30 de novembre de 1853, després de l'aniquilament de la flota turca, pels russos, al port de Sinope, va reconquistar la llibertat i va esser tornat a la seva patria.

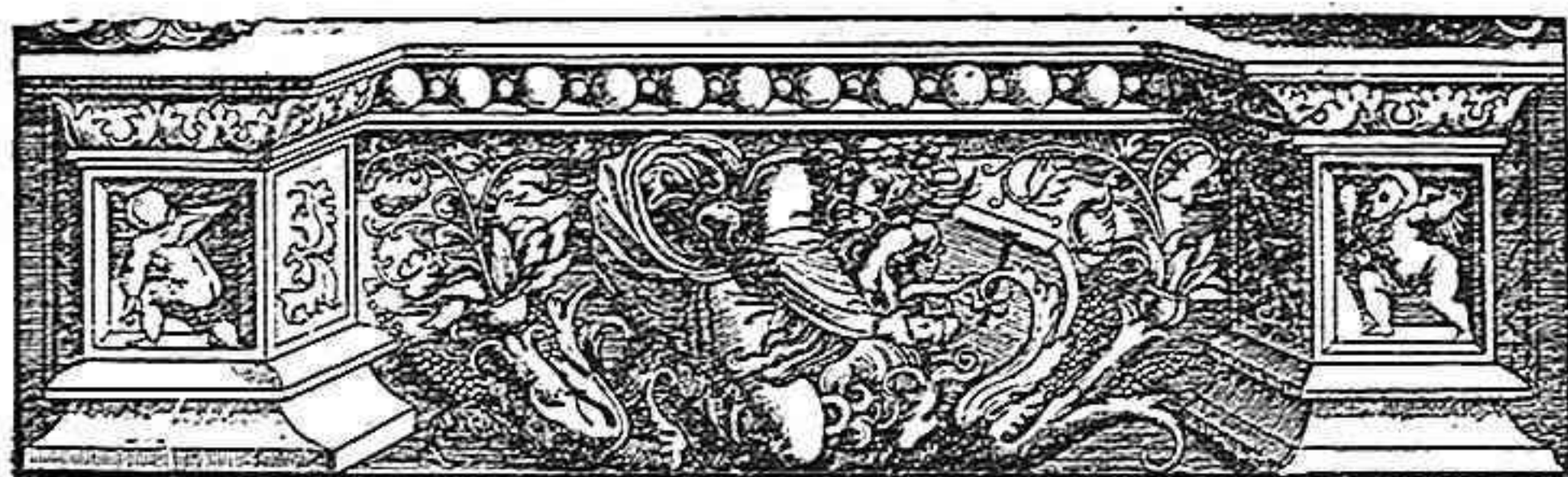
Va parlar fins a altre ora de nit. S'ascoltava a sí meteix, com si agués relatat les llegendes o els contes heroics d'Igar i d'Illia Munometz. La Taciana vinga ascoltar am dalit. No deia res. Am prou feines si de temps en temps feia que sí imperceptiblement amb el cap o feia bellugar una mica la cadira ont era seguda. Amb els ulls se menjava l'Ugari: no es cansava de contemplar-lo.

Un ratolinet va sortir de darrera l'escalfa-panxes i va recullir, tot fent grinyols planyivols, les engrunes de pa escampades per terra. Els grills ric-riquejaven llur cançó. Els lladrugs dels goços del vilatge se sentien pel defòra. La lluna brillava rodona i clara. L'aroma de les flors entrava per la finestra oberta.

No es movien d'asseguts. L'Ugari continuava contant, i la Taciana el va ascoltar com parlava, fins a tant que la blanca claredat de l'aurora penetrés en la cambra a través dels vidrets encastats am plom, fins a tant qu'els galls se despertessin i qu'el dolç xiu-xiu dels aucells esclatés sota el fullatge. Un brugit fresc va corre per les branques dels grands òms. El sol va raure am les seves fletxes d'or el cim dels arbres.

SACHER MASOCH

«LA TRADICIÓ CATALANA»

CARTA OBERTA *

A Mossen Josep Torras i Bages

Barcelona

MOLT venerat senyor: El vostre llibre capdalt va venir a mes mans en lo que diuen la gent d'are el moment psicologic, i, usant una frase que particularisa més el concepte, com l'anell al dit. Coneixent-me be, no creia fer grand dany a la patria no essent catalanista militant ni regionalista predicador; però essent catolic de religió, i no d'*ofici*, em capficava una mica la noticia de qu'a Madrid un pare d'animes (català i tot, i am pretext de la festa de Montserrat encare) va declarar qu'el regionalisme *era pecat*, com fautor del separatisme.

«—No més falta,—me vaig dir,—per esser complert el *pendant* amb un altre famós anatema, qu'afegeixi qu'esser regionalista és pitjor qu'esser adulter, omicida, lladre, etc., etc.» No sé si *todo se andará*; però malgrat que, en vista dels xascos qu'are es donen, acostumo a fer l'examen amb el catecisme als ulls i no am receptes i periodics religiosos, o que s'en diuen, deg confessar-vos va esser un grand consol per la meva anima veure un matí, en la llibre-

* *N. de R.*—L'estudi critic que comencem a publicar en el present numero sobre l'obra de Mossen Torras i Bages, titulada *La Tradició Catalana*, resulta fet desde punts de vista bastant oposats an els de L'AVENÇ. Natural és, donques, que no estiguem conformes am bona cosa de les seves afirmacions, apreciacions i conclusions. Però com que nosaltros som d'aquells que creiem qu'és sentint un om força parers de gent illustrada, de bon criteri i de bona fè, com millor es forma l'opinió sobre un determinat problema, am gust sentirem i farem sentir an els nostros lectors el parer del Marquès d'Olivart sobre el problema català, ja que sobre d'ell disserta el nostros colaborador tot trasmetent al paper l'impressió produida per l'important obra de Mossen Torras.

ria (boi tot bonica) dels amigs Massó i Casas, el vostre llibre. «—La qüestió, —vaig dir-me,—serà al menys opinable quand un altre prevere sosté am tanta lletra menuda la contraria doctrina.» I allavors va esser quand vaig oferir a dits senyors, per si volien onorar-lo en L'AVENÇ, el fidel i senzill produït de la meua lectura. Penedit estig quasi avui de tal tracte: el fet d'esser nou en aquestes qüestions, qu'en altre fóra reclam d'imparcialitat, és en mi motiu de desconfiança.

Mai parlo de lo que no enteng, més ben dit, no parlo sense estudiar tot lo que pug. Allavors podré errar, presa una direcció incomplerta o torta; però a grat-scient, de mala voluntat, no enganyaré a ningú, suposant coneg lo qu'ignoro. Si falto, a l'ultim, a la regla de sempre, és perquè el vostre llibre em dóna l'estudi fet, i perquè veig que vós amb ell arribeu, illustrant-lo amb el vostre talent, als mateixos resultats que jo posseïa i creia pels principis generals, ajudant el sentit comú.

Fins les circumstancies van afavorir el goig am que vaig començar a fullejar-lo. Obert una tarde de primavera, tot passejant en la benehida patria vostra, el rovell de l'ou de Catalunya, el Panadès incomparable, del qual m'onoro essent terratinent i que hi tinguessin també pairal els meus antepassats; recorrent aquells camps que proven fins aont, am l'ajuda de Déu, l'ome domina la terra, per rebella i desagraïda que siga, i li fa confessar, vulgues no vulgues, el seu vassallatge i obediencia, vaig compendre, mirant alternativament al llibre i als bancals, com un altre enteniment vilafranquí, cultivant la terra de la ciencia a força de treballar i creure, puga cullir un suc tant vigorisant i dolç com el *Valor etic i juridic de la tradició catalana*. Amb una paraula creg resumir el seu rar merit: fa pensar tant com agrada. Vull correspondre a la delectació i ensenyança que us deg exposant-vos els dos principals punts en que recaigueren mes reflexions. El regionalisme és un concepte etic o politic i juridic propiament dit? Què té que veure le religió, çò és, l'Església, am l'esperit regional? L'avemaria deu aquí anar acompanyada am la benignitat vostra i de qui em llegeixi.

I

Al remoure, fa un sigle, la Revolució, els fonaments politics i socials dels pobles moderns (després parlarem si am raó o sense), no es va limitar a canviar-los de llog, sinó que, perduda la fè i desconegut el veritable origen de l'ordre social, tant en la teoria com en la practica, els va suprimir complertament. Desde allavors, i aquêt és el mal més grave de les societats modernes, nacions i pobles es troben en perpetuu estat constituent. I de la mateixa manera que rodolen sense parar de republicues a monarquies, de federacions a estats unitaris, perdut el centre de gravetat cristiana, diplomatics i conspiradors, valent-se de mirallets molt bonics, però d'un argent-viu tant meixant com el vidre que pulimenten, tenen esvalotada l'Europa i feta la desesperació de cartografistes amb el pretext de reconstituir en els seus naturals limits nacionalitats, races, llengues i regions; conceptes forasters al dret, que, digui's lo qu'es vulga, no més regoneig tres formes naturals d'associació juridica: familia (*la casa*, com vós molt be dieu, seguint l'Eximenis), municipi i Estat. Tot

lo demás és i serà, en tal terror, *romanço* pur, explotat per depredadors de la pitjor llei. Ho hai dit en altres llocs (1), i creieu que no m'en penedeixo anant essent menos jove (ja que no pug dir encare *tot fent-me vell*). A vós, que porteu al cor, com jo, per dever i amor, una ferida tremenda, ocasionada pel mal anomenat principi de les nacionalitats, no us aig de convence, ni, illustradissim com sou, recordar-vos qu'els seus definidors, els jurisconsults i polítics italians, no han trobat encare una definició categorica i unanime de lo que sigui una nació, és a dir, parlant en plata, quines siguen les excuses mitjançant les quals pugui una cafila de revolucionaris, pagats o ajudats per un estat veí, despollar dels seus tronos als prínceps legítims qu'els posseeixen. Uns diuen la religió, altres la llengua; qui sosté que fan els pobles els rius, qui les montanyes. En la practica (no vull citar exemples) han fet i fan les nacions l'*abilitat* i la *fortuna*.

Doncs si això ocorre en les nacions, concepte més general i conegut, què no succeirà am les regions o comarques? Passa en aquesta materia al revés de les altres: que les nocions són menos confoses i vagues com més universals i abstractes. Ben definida està la raça, i per boig es tindria qui afirmés qu'arribava l'eslava a Madrid, la llatina a Moscou, i la mogola a Constantinoble. Però després, am precisió complerta, lo unic que se senyala clar i indiscutible són les partides dintre els termes municipals. I encare (vós, de mena pagesa com jo, si no m'enganyo, ho sabeu de sobres) aquelles se barregen am diferents dels veïns d'un modo molt paregut que les regions en els estats moderns. L'exemple més clar de la falsedat del principi, recepta de revolucions, seran sempre Belgica i Suïssa, estats aont l'amor a la seva independència i la coesió política són tant grands com distint l'origen de la llengua (aduc la religió en l'ultima) dels seus membres. Dintre la nostra terra meteix hi hà tanta diferencia entre l'empordanès i el tortosí com n'hi pugui aver fòra entre el català *in abstracto* (si tal èns de raó és imaginable) i un andalús. En cambi són lleugerissimes les diferencies que separen els catalans i els bascons d'una i altre vessant del Pirineu i els riberencs d'un i altre costat de l'Ebro. El bisbat de Lleida, mitj català, mitj aragonès, representa una regió tant omogenia com qualsevol altre. El molt tracte produeix iguals costums, i d'aquestes ve la semblança i l'unitat després. I com succeeix per diferents modos i temps, per això és tant fosc i variable el concepte de regió. Què us diré! Agrada en la vostra obra quasi tant la minuciosa perfecció de les parts com la proporcionada edificació del conjunt, i veure unides totes les seves pedres per l'argamassa escolastica ben amarada. Doncs, malgrat les seves set-centes planes, no hai trobat (digueu-me si m'equivoco) definit lo que regió siga i l'aplicació dels seus caracters per demostrar qu'existeix una *regió catalana*. No és certament això un pecat ni de l'autor ni del llibre: és mal essencial de la cosa. Ha resultat perquè és impossible, i *ad impossibile nemo tenetur*. Tornant a ma modestia, que pod semblar orgullosa, no em regoneg competència per escudrinyar istories, i pod-ser paleontologies, per demostrar-vos lo difícil qu'és marcar be els limits de la regió catalana, ont comença i acaba, i si han coincidit mai ses fronteres etniques o lingüístiques

(1) Vegi's el meu *Tratado y Notas de Derecho internacional público*, vol. I, § 32, y el *Manual de Derecho internacional*, notas 40 a 43 del dret privat.

am sa complerta autonomia i independència política. No més feré constar qu'els pobles qu'en diem avui catalans van identificar-se, amb igual facilitat al menys qu'els demés ibers, amb els tres o quatre dominadors que va tenir successivament l'Espanya, i que precisament l'època més gloriosa de la gent catalana comença essent ja la nostra terra un del Estats de la Corona d'Aragó.

Por ting qu'al llegir aquèts conceptes vós, L'AVENÇ i els seus abituals llegidors, m'excomuniqueu, i que, per fugir dels anatemes del Pare Renau, em trobi amb un altre i pitjor *blasfemasti*. No em mofo de la regió ni escarneixo l'idea de nacionalitat: lo que sosting i sostindré és que no són idees jurídiques i polítiques, sinó morals o etiques, i que la pau del Estats no hà d'estar a la mercè de lingüistes i novelaires que tinguin l'umorada de fer-se revolucionaris, o, lo qu'és més trist i reproable, qu'es posin al sou d'ambicions bastardes.

M'explicaré.

(Seguirà)

MARQUES D'OLIVART

LA REFORMA LINGÜÍSTICA

En silaba inversa el sò de *p* pod ser representat per *p* o per *b* (*optic, obté, cop, adob*), i el sò de *k*, per *c* o per *g* (*tecnic, regne, poc, grog, blanc, sang*). Analogament el sò de *t* pod ser representat, en silaba inversa, per *t* o per *d*. Exemples: *atmosfera, admirar, tret, fred, virtut, quietud, cert, verd* (vegi's el numero de janer d'aquest any).

P, B.—S'escriuen am *b* els prefixos llatins *ab, ob, sub*. Exemples: *abjecte, abstracte, objecte, obtenir, subjecte*. En fi de paraula s'escriu generalment *p*, excepte *adob, alarb, balb, barb, corb, destorb, verb, cab* (de *cabre*), *sab* (de *saber*), *reb* (de *rebre*), i alguna altra veu.

C, G.—S'escriu *c* devant de *c* o de *t*, i *g* devant de qualsevol altra consonant: Exemples: *acte, subjecte, accent, acció, regne, fragment*. Excepcions: *dracma, tecnic* i altres veus d'origen greg. En fi de paraula s'escriu *c* o *g*, servint de guia els derivats (vegi's el numero d'abril d'aquest any).

T, D.—En mitj de paraula s'escriu *t*, excepte en el prefixo llatí *ad*. Exemples: *atmosfera, aritmetica, dotze; advocat, advers, admirar*.

En fi de paraula s'escriu generalment *t*. Escrivim *d* en els mots qu'a continuació enumerem.

NOMS. S'escriuen am *d* final:

(a) *Blad, fad, fred, crid, umid, sud* i els substantius femenins en *ut* (exemples: *aptitud, inquietud, longitud, plenitud, sollicitud, vicissitud*), excepte *salut, virtut, joventut, senectut*.

(b) Els següents en *id* breu: *acit, arid, avid, calid, candid, esplendid, estupid, fetid, fluid, impavid, insipid, intrepid, invalid, limpid, liquid, livid, lucid, morbid, orrid, oxid, palid, perfid, provid, rapid, rigid, solid, sordid, timid, torrid, valid, vuid* (francès *vide*).

(c) *Erald, grand* i els següents en *rd*: *acord, babord, baiard, baluard, bard, bastard, bigard, billard, bord, card, cobard, dard, esguard, estendard, estribord, gallard, isard, llagard, llard, llord, lord, nasard, nord, petard, pillard, record, renard, resguard, retard, sord* (francès *sourd*), *sicard, tord, trasbord, verd*.

VERBS. S'escriuen am *d*: *acud, acuds* (d'*acudir*), *perd, perds* (de *perdre*), *pod, pods* (de *poder*), *pud, puds* (de *pudir*), *ajud* (per *ajudi*), *guard* (per *guardi*).

PARTICLES. *Quand, tard*.

BIBLIOGRAFIA

1492. HISTORIA DE UN AÑO CÉLEBRE, por FEDERICO SCHWARTZ, de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, profesor de la Universidad.—Barcelona, Imp. Casa Provincial de Caridad, 1892.

Un volum de 16 1/2 × 12 1/2 cm. i 348 pags., 4 ptes.

Vêus-aquí un llibre més, adepte d'aquella escola que no es mou dels clixés fets en istoria. Un llibre ple d'entusiasmes espanyolistes, de salmodies a la grand unió de la *patria espanyola*, formada de pobles d'igual raça (?) i comunitat d'aspiracions durant el regnat dels Reis Catolics.

No és una obra d'investigació: no hi busqui el lector apreciacions qu'acusin ob-

servació i talent en l'autor. No està fet am materials de primera mà, ni de segona, sinó am retalls d'aquelles obres d'istoria que produeix Espanya tant sovint, fetes am més pretensió que consciencia. Tot són *grandes ojeadas*, en les que no s'hi aprèn res. L'autor sempre tem sortir-se del seu proposit, i vinguen disquisicions sobre els *deberes que al historiador incumben*, pod-ser amb el fi de dir-se istoriador a sí meteix, am tot i entretenir-se amb els *suspiros mil que bajo sus esbellos puentes* (de Venecia), *y desde sus afiligranados ventanales, exhalaban los lacerados corazones*, coses que no fan gaire per un llibre que tracta d'istoria

No cal dir de quina manera ens tracta an els catalans, i sobretot an els portuguesos, *por los recelos y el exagerado amor que sienten hacia la independencia de su reino*. Ni en l'expulsió dels jueus, ni en l'Inquisició, ni en el descobriment d'America, ni en cap altro assumpto 'istoriat *á grandes trazos* per l'autor, es veu una apreciació ni un punt de vista nou.

Si pel caracter del llibre ningú endevinaria que l'autor és català, en cambi es traieix la seva nacionalitat en l'estil. Ademés, els seus paragrafs són ampulosos, de construcció desgraciada, i llargs fins a fer perdre l'idea am qu'els comença.

Tota la pena qu'ens dona el veure un llibre castellanista publicat a Barcelona, s'ens torna consol a l'observar que no és un llibre bo.

Fatalment avia d'esser aixís, com ho seran fatalment les obres de tots els catalans qu'amaguen els sentiments de llur raça i disfrecen la llengua que parlen.

VOCABULARIO DE CATALANISMOS, ó sea de numerosos disparates cometidos por traducir al pie de la letra ciertas voces, locuciones y frases del lenguaje catalán, que no congenian con el castellano... Compuesto y ordenado por D. MIGUEL MARCET CARBONELL, licenciado en Filosofía y Letras...—Barcelona, Tip. de F. Altés, 1892.

Un volum de 15 × 10 cm. i 376 pags., enquadernat, 2 ptes.

No ens pod interessar gaire un vocabulari de catalanismes, a nosaltros, qu'encaparren, molt més qu'els disbarats qu'els catalans puguem dir quand parlem l'espanyol, els que diem quand parlem el català; molt més qu'els *catalanismes*, «los crasísimos errores en que incurren los catalanes al hablar la hermosa y rica lengua castellana», els *castellanismes* que desgracien la nostra llengua, la qual no és pas lletja ni pobra. Ens interessaria molt més qu'un *Vocabulario de catalanismos*, un *Vocabulari de castellanismes*.

En el llibre del Sr. Marcet, el vocabulari, que sembla molt complert, és seguit d'una part ortogràfica: l'ús de les lletres en espanyol i de les meteixes i de l'apostrofo en català. Com se sab, en totes les ortografies catalanes publicades abans de l'*Ensayo de gramática de catalán moderno*, d'en Fabra, no es parla poc ni gaire de l'ús de les vocals, senzillament perquè tampoc ne diuen re les castellanes. Així, l'ortografia del Sr. Marcet, feta en vista de la d'en Fabra, resulta més complerta que la d'en Bofarull, la de l'*Academia de Buenas Letras* i tantes altres, en quant conté l'ús de les vocals; sent de sentir que les regles donades per a l'ús d'aquestes siguin en sa major part fosques o equivocades. En l'ús de les consonants es donen moltes regles mecàniques (exemple: s'escriurà *b derrera al*), algunes d'elles falses, i s'en copien bastantes de l'ortografia d'en Fabra.

El Sr. Marcet dona compte de quasi totes les innovacions de L'AVENÇ i n'accepta algunes, com l'empleu de la *d* final i l'ús de les formes *el, els, em, et, es* i *ens*. Però, tot acceptant aquestes formes, no adopta el nostre sistema d'apostrofació; tot acceptant l'empleu de la *d* final, és partidari de la conservació del *ch* final, sent-ho perquè li sembla que l'ús d'aquêt grupo en compte de *c* i *g* diferencia més

l'ortografia catalana de l'espanyola (!). No li agrada la supressió de l'y, no li desagrada la de l'h, i no parla de la de l'accent en els esdruxuls.

NOVA

En *La Dépêche*, de Tolouse, hem llegit ultimament dugues series d'articles d'en Xavier Ricard, interessantíssims desde el punt de vista nacionalista català, els uns amb el títol *Un felibre norueg: Enric Ibsen*, i els altres amb el títol *El jove felibrigge*. No més com a mostra del criteri am qu'estan escrits, i perquè es vegi l'importància qu'el moviment autonomista-federalista va prenent al mitj-die de França, venint a coincidir amb el moviment nacionalista català, i, per lo tant, a fortificar-lo, donarem de dits articles alguns petits extractes, qu'esperem seran saborejats pels lectors de la nostra revista. Parlant de l'Ibsen, diu en Ricard:

«Com de fet, véus-aquí un poeta qu'escriu en la llengua d'un poble ben petit. Aquêt poble és un d'aquells que tenen menos relacions directes am nosaltros. La seva llengua és certament una de les menos esteses, gaire be podria dir una de les més ignorades. Els nostros centralisadors l'aurien feta bona predient a l'Ibsen que la seva obra, arreconada en aqueixa petita fracció d'humanitat que l'avia produïda, no en sortiria mai. Que mai expressió particularista d'un tant petit grupo no podria produir a fora d'ell la més petita vibració en els esperits. Ont s'és vist escriure en norueg quand un om se dirigeix a l'humanitat? Doncs be! Tant meteix la humanitat s'ha donat per entesa. I no ha tingut res de lleuger l'impressió produïda en els esperits. L'obra d'aquêt *patoisant* iperbori apareixent en l'oritzó, no els ha somoguts (perquè temps hà qu'ho estan, i aduc en tempestat), sinó qu'ella servirà, sens dupte, a precipitar-ne la corrent en una direcció precisa.

«Cal una prova més convincent que l'imperi de les idees no pertany exclusivament a les grands nacions ni a les llengues oficials? L'estretesa del domini d'un dialecte no limita pas l'extensió del pensament. L'universal humanitat s'expressa tant be i tant universalment en el més humil *patois* com en la llengua més ambiciosa. Tot és en tot. Es pod escriure l'istoria del món tot descrivint un rusc d'abelles.»

No es pod fer millor l'apologia del floriment literari de tota llengua, expressió espontània d'una nacionalitat, per petita que siga.

Are, per lo que toca a la doctrina autonomista-federalista que va prenent cada die més cos entre els joves felibres del mitj-die de França, de cap modo millor n'expressarem la síntesis que transcrivint la declaració categoricament federalista llegida pels dos felibres Maurras i Amouretti amb ocasió d'un banquet ofert a Felix Gras pels felibres de Paris. Diu així:

«Nosaltros volem qu'els nostros municipis siguin senyors de llurs funcionaris i de llurs funcions essencials; que no siguin simples circumscripcions administratives, sinó veritables persones... Volem qu'estiguin lligades entre elles... i qu'aquesta unió es faci seguint llurs afinitats istoriques, economiques i naturals.

«Volem deslliurar de llurs gabies departamentals les animes de les provincies, els ermosos noms de les quals són encare portats per tot arreu i per tots, gascons, auvergnats, llemosins, bearnesos, delfinesos, rossellonesos, provençals i llengadocians... Nosaltros som autonomistes, nosaltros som federalistes... Volem una assemblea a Bordeus, a Tolosa, a Montpeller, a Marsella i a Cette; i si en llog, en la França del nord, hi hà cap poble que vulgui anar am nosaltros, els allarguem les mans.» No es pod dir més am menos mots.

ESTAMPA DE «L'AVENÇ», DE MASSÓ Y CASAS.—Portaferrissa, 21, llibreria.